

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
KONSTITUCINIO TEISMO ĮSTATYMO NR. I-67 3, 13, 24, 25, 28, 31, 32, 39, 40, 46, 48, 49,
53¹, 61, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 76, 84, 86, 88 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO
PAPILDYMO 67¹ IR 67² STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
CIVILINIO PROCESO KODEKSO 366 IR 367 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO,
LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO XXXV SKYRIAUS
PAVADINIMO IR 456, 457, 458 IR 459 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO,
LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 658, 659,
660 IR 663 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
ADMINISTRACINIŲ BYLŲ TEISENOS ĮSTATYMO NR. VIII-1029 156 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS
GARANTUOJAMOS TEISINĖS PAGALBOS ĮSTATYMO NR. VIII-1591
2, 14, 18 IR 20 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, įstatymų projektų tikslai ir uždaviniai

Individualaus konstitucinio skundo institutą turi dauguma Europos Sąjungos valstybių, jų tarpe mūsų kaimyninės valstybės Latvija, Estija, Lenkija. Pagrindinis šio instituto tikslas – įgyvendinti asmens konstitucinę teisę į teisminę gynybą ir konstituciniuose teismuose.

2019 m. kovo 21 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Lietuvos Respublikos Konstitucijos 106 ir 107 straipsnių pakeitimo įstatymą, kuriuo Lietuvoje ir įteisinamas individualaus konstitucinio skundo institutas, sukuriant galimybę kiekvienam asmeniui, manančiui, kad jo konstitucinės teisės pažeistos, šias teises ginti kreipiantis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą. Teisminės gynybos garantija yra būtina teisingumo įgyvendinimo sąlyga, neatskiriama nuo konstitucinio teisinės valstybės principo. Kaip rodo Europos valstybių patirtis, individualus konstitucinis skundas ne tik sustiprina žmogaus teisių apsaugą, bet ir sumažina skundų į tarptautinius teismus skaičių. Minėtame Lietuvos Respublikos Konstitucijos pakeitime įtvirtintas ne *actio popularis*, o ribotas konstitucinio skundo instituto modelis, t. y. konstituciniu skundu yra ginamos ne visos, o tik konstitucinės teisės ir laisvės, asmuo gali kreiptis į konstitucinį teismą tik pasinaudojęs visomis teisinės gynybos priemonėmis. Taip pat nustatoma, kad teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl teisės aktų, jeigu jų pagrindu priimtas sprendimas pažeidė asmens konstitucines teises ar laisves ir asmuo išnaudojo visas teisinės gynybos priemones, įgyvendinimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas, o byloje pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 106 straipsnio ketvirtojoje dalyje nurodyto asmens kreipimąsi priimtas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad teisės aktas (ar jo dalis) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, yra pagrindas įstatymo nustatyta tvarka atnaujinti procesą dėl pažeistų to asmens konstitucinių teisių ar laisvių įgyvendinimo. Įvertinant tai, kas išdėstyta, bei tai, kad asmens teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą įtvirtinimas įtrauktas į Septynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą, kuriai buvo pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XIII-82 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, o pagal minėtos Vyriausybės programos priemonių planą individualų konstitucinį skundą numatyta įteisinti iki 2019 m. III ketvirčio, taip pat siekiant nustatyti šios teisės įgyvendinimo tvarką ir aiškiai reglamentuoti šios teisės panaudojimo teises pasekmes, teikiami Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo Nr. I-67 3, 13, 24, 25, 28, 31, 32, 39, 40, 46, 48, 49, 53¹, 61, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 76, 84, 86, 88 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 67¹ ir 67² straipsniais įstatymo (toliau – KTĮ pakeitimo projektas), Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 366 ir 367 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso XXXV skyriaus pavadinimo ir 456, 457, 458 ir 459 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 658, 659, 660 ir 663 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 156 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo

Nr. VIII-159 12, 14, 18 ir 20 straipsnių pakeitimo įstatymo projektai (toliau nurodant kartu – įstatymų projektai).

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Projektai parengti bendradarbiaujant su Konstitucinio Teismo kanceliarijos atstovais.

3. Dabartinis įstatymų projektuose aptartų teisinių santykių reguliavimas

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 straipsnio pirmojoje dalyje nustatyta, kad Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai ir kiti Lietuvos Respublikos Seimo aktai neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, o Lietuvos Respublikos Prezidento ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės aktai – neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai arba įstatymams. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 105 straipsnio pirmojoje ir antrojoje dalyse reglamentuojama, kad Konstitucinis Teismas nagrinėja ir priima sprendimą, ar neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti Lietuvos Respublikos Seimo priimti aktai. Konstitucinis Teismas taip pat nagrinėja, ar neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams: Respublikos Prezidento aktai, Lietuvos Respublikos Vyriausybės aktai. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 106 straipsnio pirmojoje dalyje numatytas baigtinis sąrašas subjektų, turinčių teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl įstatymų ir kitų Lietuvos Respublikos Seimo priimtų aktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Šiuo metu asmuo kreiptis dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 105 straipsnio pirmojoje ir antrojoje dalyse nurodytų aktų, jeigu jų pagrindu priimtas sprendimas pažeidė šio asmens konstitucines teises ar laisves, neturi teisės. Ši galimybė asmenims atsiras 2019 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojus Lietuvos Respublikos Konstitucijos 106 ir 107 straipsnių pakeitimo įstatymui. Asmens teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą įgyvendinimo tvarka ir jos įgyvendinimo pasekmės šiuo metu nėra reglamentuotos.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir laukiami teigiami rezultatai

KTI į pakeitimo projektu siūloma reglamentuoti Lietuvos Respublikos Konstitucijos 106 straipsnio ketvirtojoje dalyje nurodyto asmens, kuriam pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją suteikta teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl jo konstitucinių teisių ar laisvių pažeidimo (toliau – asmuo), kreipimosi į Konstitucinį Teismą tvarką ir šio kreipimosi pateikimo ir nagrinėjimo procedūras.

Asmens kreipimasis į Konstitucinį Teismą

KTI pakeitimo projekte siekiama nustatyti, kad asmuo turi teisę paduoti prašymą Konstituciniam Teismui dėl įstatymų ar kitų Lietuvos Respublikos Seimo priimtų aktų, Respublikos Prezidento aktų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės aktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai arba įstatymams, jeigu: 1) tokių aktų pagrindu priimtas sprendimas pažeidė šio asmens konstitucines teises ar laisves ir 2) šis asmuo pasinaudojo visomis įstatymuose nustatytomis savo konstitucinių teisių ar laisvių gynbos priemonėmis, įskaitant teisę kreiptis į teismą, ir yra priimtas galutinis ir neskundžiamas teismo sprendimas, ir 3) nuo nurodyto teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos nepraėjo daugiau kaip trys mėnesiai.

Taip siekiama nustatyti, kad, prieš paduodamas prašymą dėl savo konstitucinių teisių ar laisvių pažeidimo, pareiškėjas turi būti pasinaudojęs visomis galimomis savo konstitucinių teisių ar laisvių gynimo instancinės kontrolės priemonėmis. Tai reiškia, kad asmens prašymas galėtų būti paduotas Konstituciniam Teismui, jei pareiškėjas išnaudojo visas jo konkrečiu atveju galimas teisminės gynbos priemones, t. y., jei pasinaudojo privaloma išankstine ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka, įstatymų nustatyta tvarka kreipėsi į teismą, apskundė priimtą teismo sprendimą apeliacine ir (ar) kasacine tvarka. Tik tada, kai būtų priimtas galutinis, bylą iš esmės išsprendžiantis teismo sprendimas, ir asmuo atsidurtų situacijoje, kai savo konstitucinių teisių ar laisvių apginti kitu būdu nebebūtų galimybės, asmuo galėtų kreiptis į Konstitucinį Teismą. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucijos 106 ir 107 straipsnių pakeitimo įstatyme įtvirtintą riboto individualaus

konstitucinio skundo instituto modelį, teiseną Konstituciniame Teisme turi būti vertinama tik kaip subsidiari savo konstitucinių teisių ar laisvių gynimo priemonė ordinariniams teismams.

Kartu atkreiptinas dėmesys, kad proceso atnaujinimas (civilinėse, administracinėse, baudžiamosiose, ir administracinių nusižengimų bylose) laikomas išimtinę įsiteisėjusių sprendimų kontrolės priemone, todėl reikalavimas prieš kreipiantis į Konstitucinį Teismą išnaudoti visas teisinės gynybos priemones neturėtų apimti pareigos pasinaudoti proceso atnaujinimo institutu.

KTĮ pakeitimo projekte siūloma nustatyti trijų mėnesių asmens prašymo padavimo terminą atsižvelgiant į siekį apginti dabartyje egzistuojančius asmens konstitucinių teisių ar laisvių pažeidimus, taip pat siekiant išvengti teisinių santykių srityje ilgą laiką egzistuojančio (besitęsiančio) neaiškumo ir neapibrėžtumo. Protingo termino kreiptis į Konstitucinį Teismą nustatymas leistų užtikrinti, kad civilinės, administracinės, baudžiamosios ar administracinių nusižengimų bylos šalims nebus sukurtas teisinis netikrumas ir nesaugumas: po galutinio ir neskundžiamo bendrosios kompetencijos ar administracinio teismo sprendimo civilinėje, administracinėje baudžiamojoje ar administracinių nusižengimų byloje priėmimo praėjus nustatytam kreipimosi į Konstitucinį Teismą terminui ir nei vienai iš bylos šalių nesikreipus į Konstitucinį Teismą, bylos šalys galės būti tikros įsiteisėjusiu teismo sprendimu patvirtintų teisinių santykių stabilumu. Priešingu atveju viena iš bylos šalių net praėjus dešimt metų po galutinio ir neskundžiamo ordinarinio teismo sprendimo galėtų kreiptis į Konstitucinį Teismą, o šiam pripažinus, kad teisės aktas prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, reikalauti atnaujinti procesą jau prieš dešimtmetį užbaigtoje byloje. KTĮ pakeitimo projekte taip pat siekiama įtvirtinti galimybę atnaujinti dėl svarbių priežasčių praleistą asmens prašymo Konstituciniam Teismui padavimo terminą.

Asmens kreipimosi į Konstitucinį Teismą prašymo turinys ir prašymo trūkumų šalinimas

KTĮ pakeitimo projekte siūloma Konstitucinio Teismo įstatymą papildyti atskiru, t. y. 67¹ straipsniu, kuriame būtų aiškiai ir tiksliai įtvirtinti visi reikalavimai asmens prašymo turiniui. Atsižvelgiant į tai, kad asmens prašymo padavimo termino įtvirtinimas Konstitucinio Teismo įstatyme tokį prašymą teikiančiam asmeniui galės lemti neigiamas pasekmes – šį terminą praleidus toks prašymas nebus priimtas nagrinėti Konstituciniame Teisme, tokiems pareiškėjams tikslinga būtų suteikti galimybę ištaisyti jų prašymų turinio trūkumus. Siekiant apibrėžtumo siūloma nustatyti pakankamą, tačiau ne trumpesnę nei 7 dienų ir ne ilgesnę kaip 30 dienų terminą minėtiems trūkumams pašalinti. Konkretus terminas priklausytų nuo trūkumų šalinimo apimties. Atsižvelgiant į tai, kad kitiems Lietuvos Respublikos Konstitucijoje numatytiems į Konstitucinį Teismą kreiptis teisę turintiems subjektams jų kreipimosi terminas Konstitucinio Teismo įstatyme nėra nustatytas, šiems subjektams prašymo trūkumų šalinimo galimybė nenumatoma. Klausimas dėl asmens prašymo turinio trūkumų šalinimo būtų sprendžiamas išankstinio medžiagos tyrimo metu.

Atstovavimas ir kiti konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo ypatumai

Siekiant užtikrinti konstitucinio teisingumo prieinamumą, siūloma įtvirtinti pareiškėjams teisę patiems pasirinkti, ar teisenos Konstituciniame Teisme metu jie naudosis atstovo pagalba. Kartu siūloma įvardyti konkrečius visų pareiškėjų – tiek juridinių, tiek fizinių asmenų – atstovus pagal įstatymą bei įgaliotuosius atstovus pagal pavedimą. Siekiant užtikrinti vienodas atstovavimo sąlygas visiems juridiniams asmenims, KTĮ pakeitimo projektu apibrėžiama, kad juridinio asmens atstovais pagal pavedimą konstitucinės justicijos bylose gali būti juridinio asmens darbuotojai ar valstybės tarnautojai, turintys aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą, atsisakant nuostatų, kurių pagrindu institucijos vadovas savo įstaigai atstovauti galėjo įpareigoti ir kitą tos įstaigos specialistą. Kartu atsisakoma neapibrėžtos nuostatos, suteikiančios teisę dalyvaujančių byloje asmenų atstovais (pagal pavedimą) būti mokslo laipsnius turintiems teisininkams, teisinio darbo aukščiausiose valstybės institucijose patirtį turintiems asmenims. Atsižvelgiant į susiklosčiusią praktiką Konstituciniame Teisme ir įvertinant Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjo – Lietuvos Respublikos Seimo struktūros specifiškumą KTĮ pakeitimo projektu numatoma, kad Lietuvos Respublikos Seimo atstovais Lietuvos Respublikos Seimo pirmininko pavedimu gali būti ir kiti Lietuvos Respublikos Seimo nariai (kadangi pagal Lietuvos Respublikos Seimo statuto 29 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkas vadovauja Lietuvos Respublikos Seimo darbui ir atstovauja Lietuvos Respublikos Seimui).

Atsižvelgiant į tai, kad praplečiamas subjektų, turinčių teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą ratas, KTĮ pakeitimo projekte Konstituciniam Teismui suteikiama galimybė bausti už byloje dalyvaujančių asmenų piktnaudžiavimą savo procesinėmis teisėmis, t. y. už atvejus, kai asmenys pateikia žinomai neteisingais faktais paremtą prašymą, nepateikia prašomos ir bylai nagrinėti reikšmingos informacijos ar nurodo ne visą ar klaidinančią informaciją, nepagrįstai teikia pakartotinius nušalinimus teisėjams, susirašinėdamas su Konstituciniu Teismu vartoja itin nemalonią, įžeidžiamą, grasinamą ar provokuojamą kalbą ar kitaip trukdo operatyviam ir ekonomiškam bylos nagrinėjimui konstitucinėje teismoje. Pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją teisinių santykių subjektai yra įpareigoti elgtis sąžiningai. Šios pareigos turi laikytis ir dalyvaujantys byloje asmenys – jie privalo sąžiningai naudotis ir nepiktnaudžiauti jiems priklausančiomis procesinėmis teisėmis, rūpintis greitu bylos išnagrinėjimu. Kai dalyvaujantys byloje asmenys savo procesines teises įgyvendina piktnaudžiaujančiu būdu, ilgėja kitų prašymų ištirti teisės aktų atitiktį Lietuvos Respublikos Konstitucijai nagrinėjimo Konstituciniame Teisme terminai, sudaromos kliūtys Konstituciniam Teismui veiksmingai įgyvendinti konstitucinį teisingumą.

Konstitucinis Teismas tiria ir sprendžia tik teisės klausimus. Atsižvelgiant į tai, Konstituciniame Teisme bylos dažniausiai nagrinėjamos rašytinio proceso tvarka, o poreikis konstitucinės justicijos bylas nagrinėti žodinio proceso tvarka atsiranda tik retkarčiais. KTĮ pakeitimo projektu numatomos nuostatos įtvirtina šią susiklosčiusią bylų nagrinėjimo Konstituciniame Teisme praktiką, kartu numatant galimybę Konstituciniam Teismui nuspręsti, kad atitinkama konstitucinės justicijos byla turėtų būti nagrinėjama žodinio proceso tvarka. Taip pat numatoma, kad teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą turintys subjektai gali prašyti Konstitucinio Teismo konstitucinės justicijos bylą nagrinėti žodinio proceso tvarka.

Paprastai asmens prašymo dėl jo konstitucinių teisių ar laisvių pažeidimo padavimas Konstituciniam Teismui, šio prašymo priėmimas nagrinėti Konstituciniame Teisme neturėtų įtakos jau priimtam galutiniam Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ar kito teismo sprendimui (jo vykdymui). Visgi išskirtinai išimtiniais atvejais KTĮ pakeitimo projekte siūlytina įtvirtinti bendrosios kompetencijos ar specializuoto (administracinio) teismo sprendimo, priimto asmeniui išnaudojus visas teisinės gynybos priemones, vykdymo sustabdymo galimybę, kai dėl tokio vykdymo būtų neatitaisomai pažeistos pareiškėjo konstitucinės teisės ar laisvės arba kai tai būtina dėl viešojo intereso. Atsižvelgiant į klausimo dėl teismo sprendimo sustabdymo reikšmingumą ir išimtinumą, jį Konstitucinis Teismas spręstų *in corpore*.

Kadangi, KTĮ pakeitimo projekte siūloma nustatyti trijų mėnesių asmens prašymo dėl jo konstitucinių teisių ar laisvių pažeidimo padavimo terminą, atitinkamai šiame projekte siūloma įtvirtinti ir atsisakymo nagrinėti minėtą prašymą pagrindą, susijusį su šio prašymo padavimo termino praleidimu. Kartu siūloma įtvirtinti du naujus prašymo grąžinimo pagrindus – prašymas būtų grąžinamas, kai Konstitucinis Teismas nustatytų, kad 1) asmuo kreipėsi į Konstitucinį Teismą dėl jo konstitucinių teisių ar laisvių pažeidimo, neišnaudojęs visų įstatymuose nustatytų savo konstitucinių teisių ar laisvių gynybos priemonių, įskaitant teisę kreiptis į teismą (pvz., būtų nustatoma, kad asmens atžvilgiu priimtas galutinis ir neskundžiamas teismo sprendimas neužkerta kelio asmeniui toliau ginti savo konstitucines teises ar laisves kitomis teisminės gynybos priemonėmis); 2) asmuo per nustatytą terminą nepašalino Konstitucinio Teismo nurodytų asmens prašymo trūkumų. Atkreiptinas dėmesys, kad asmens prašymo grąžinimas neatima teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą bendra tvarka.

Proceso išlaidų atlyginimas

KTĮ pakeitimo įstatymo projekte taip pat siekiama nustatyti, kad Konstituciniam Teismui priėmus sprendimą, kad įstatymas ar kitas Lietuvos Respublikos Seimo priimtas aktas, Respublikos Prezidento aktas ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės aktas, kurio pagrindu priimtas asmens konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiantis sprendimas, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai arba įstatymams, Konstituciniame Teisme patirtos, būtinos ir pagrįstos išlaidos, susijusios su dalyvavimu Konstitucinio Teismo teismoje į šį teismą besikreipusiam asmeniui būtų atlyginamos. Taip pat, įvertinant tai, kad Konstituciniam Teismui nutarimo priėmimo metu ne visos dalyvavimo išlaidos galėtų atitikti jau patirtų išlaidų kriterijų (nes vis dar būtų patiriamos), numatoma, kad tokiais atvejais Konstitucinis Teismas pareiškėjo prašymu priima sprendimą, ir ne vėliau kaip per

keturiolika dienų nuo Konstitucinio Teismo nutarimo priėmimo išsprendžia patirtų, būtinų ir pagrįstų išlaidų apmokėjimo klausimą. Kiekvienu konkrečiu atveju Konstitucinio Teismo nutarime būtų nurodoma priteisiamų išlaidų, susijusių su dalyvavimu konstitucinės justicijos byloje, suma ir institucija, kuri turėtų šias išlaidas atlyginti. Išlaidų didžiausi dydžiai ir išmokėjimo tvarka būtų detalizuojami poįstatyminiame teisės akte. Analogiškas proceso išlaidų atlyginimo modelis šiuo metu egzistuoja ir ordinariniuose teismuose (žr., pvz., Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 88 straipsnį ar Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 40 straipsnį), tad siekiant nuoseklumo, būtų tikslinga numatyti, kad asmeniui, kurio konstitucinės teisės ar laisvės buvo pažeistos priėmus Lietuvos Respublikos Konstitucijai prieštaraujančią teisės aktą, būtų dalinai atlyginamos ne tik ordinariniuose teismuose, tačiau ir Konstituciniame Teisme patirtos išlaidos.

Asmens kreipimosi į Konstitucinį Teismą pasekmės

Siekiant užtikrinti realią asmens, kuris kreipėsi į Konstitucinį Teismą dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 105 straipsnio pirmojoje ir antrojoje dalyse nurodytų aktų, teisių apsaugą tais atvejais, kai Konstitucinis Teismas priima nutarimą, kad teisės aktai, dėl kurių asmuo kreipėsi į Konstitucinį Teismą, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, procesiniuose įstatymuose numatomas papildomas pagrindas atnaujinti teisminį procesą, tokiu būdu sukuriant galimybę šiam asmeniui kreiptis į teismą ir jame ginti savo pažeistas teises. Šiuo tikslu parengti ir kartu su KTĮ pakeitimo įstatymo projektu teikiami Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 366 ir 367 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso XXXV skyriaus pavadinimo ir 456, 457, 458 ir 459 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 658, 659, 660 ir 663 straipsnių pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 156 straipsnio pakeitimo įstatymo projektai. Įvertinant tai, kad šiais atvejais bylos būtų atnaujinamos dėl byloje taikytų teisės normų, t. y. dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijai prieštaraujančių teisės aktų, bei tai, kad šiuo metu dėl bylų atnaujinimo dėl Europos Žmogaus Teisių Teismo nustatytų Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos pažeidimų sprendžia Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ar Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, siūloma analogiškai nustatyti, kad dėl bylų, kuriose buvo remtasi Lietuvos Respublikos Konstitucijai prieštaraujančiu teisės aktu, dėl kurio atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai į Konstitucinį Teismą kreipėsi asmuo, atnaujinimo sprendimų atitinkamai Lietuvos Respublikos Aukščiausiasis ar Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas.

KTĮ pakeitimo projektu atliekami ir kiti Konstitucinio Teismo įstatymo pakeitimai, keičiant aktualumą praradusias Konstitucinio Teismo įstatymo formuluotes (pvz., vietoj Konstitucinio Teismo aparato nurodoma Konstitucinio Teismo kanceliarija, atsisakoma neaktualių nuostatų dėl teisėjų mantijų), suderinant šio įstatymo ir Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 4 dalies 2 punkto, Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 26 straipsnio 1 dalies 6 punkto, 2014 m. liepos 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 910/2014 dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje, kuriuo panaikinama Direktyva 1999/93/EB (OL 2014 L 257, p. 73) nuostatas. Taip pat, remiantis Konstitucinio Teismo 2016 m. sausio 13 d. sprendime Nr. KT3-S3/2016 „Dėl atsisakymo pagal Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro prašymą aiškinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. vasario 6 d. nutarimo nuostatas“ pateiktu išaiškinimu, kad prašyti oficialiai aiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą gali Konstitucinio Teismo įstatymo 60 straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys, kuriems išsiunčiamas tas nutarimas, o asmenys, kuriems nutarimas išsiunčiamas pagal šio įstatymo 60 straipsnio 2 dalį, tokios teisės nebeturi, atitinkamai koreguojamas Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnis. Be to, Konstitucinio Teismo įstatyme aiškiai įvardijama šio teismo teisė kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu pateikti prejudicinį sprendimą dėl klausimų, susijusių su Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimu ar galiojimu, numatoma norma, kuria įtvirtinama susiklosčiusi praktika Konstituciniam Teismui paskelbti praėjusių metų Konstitucinio Teismo veiklos pranešimą. Papildomai, siekiant suvienodinti į Konstitucinį Teismą turinčių teisę kreiptis subjektų prašymų pateikimo Konstituciniame Teismui tvarką, Konstitucinio Teismo įstatyme atsisakoma reikalavimų pateikti 9 visų teikiamų dokumentų nuorašų egzempliorius bei ginčijamų teisės aktų nuorašus.

Atsižvelgiant į tai, kad priėmus KTĮ pakeitimo projekto nuostatas į Konstitucinį Teismą galės kreiptis ne tik valstybės institucijų atstovai, tačiau ir fiziniai asmenys, bei siekiant užtikrinti, kad šie asmenys turėtų galimybę kreiptis dėl valstybės garantuojamos teisinės pagalbos ne tik ordinariniuose teismuose, tačiau ir Konstituciniame Teisme, teikiamas Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo Nr. VIII-159 12, 14, 18 ir 20 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas, kuriame aiškiai įvardijama, kad Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo sąlygas atitinkantys asmenys turi teisę gauti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą ir konstitucinės justicijos bylose.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymų projektuose numatytą teisinį reguliavimą, būtų sukuriamos prielaidos ne tik sumažinti kreipimusi į Europos Žmogaus Teisių teismą skaičių, bet ir Lietuvoje sukurti dar vieną reikšmingą teisminę žmogaus teisių apsaugos priemonę. Neigiamų pasekmių priėmus įstatymų projektus nenumatoma.

6. Galima priimtų įstatymų įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymų projektų priėmimas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Galima įstatymų įgyvendinimo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų projektų priėmimas tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės, tačiau sukūrus sėkmingai taikomą individualaus konstitucinio skundo institutą, verslo subjektai taip pat įgytų galimybę tiesiogiai kreiptis į Konstitucinį Teismą.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, teisės aktai, kuriuos būtina priimti, galiojantys teisės aktai, kuriuos reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant inkorporuoti įstatymų projektų siūlomas nuostatas į teisinę sistemą, nenumatomas poreikis keisti kitus galiojančius įstatymus.

9. Įstatymų projektų atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, įstatymų projektų sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymų projektai atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimus. Įstatymų projektuose vartojamos sąvokos ir terminai įvertinti teisės aktų nustatyta tvarka.

10. Įstatymų projektų atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas. Įstatymų projektais nėra įgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai.

11. Įstatymams įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir parengimo terminai

Tam, kad įgyvendinti KTĮ pakeitimo projekte numatomas nuostatas Lietuvos Respublikos Vyriausybei reiktų patvirtinti arba atitinkamą instituciją įgalioti patvirtinti patirtų būtinų ir pagrįstų išlaidų, susijusių su dalyvavimu Konstitucinio Teismo teismoje, didžiausius dydžius ir jų apmokėjimo tvarką. Taip pat turės būti keičiamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. balandžio 13 d. nutarimas Nr. 364 „Dėl Už antrinės teisinės pagalbos teikimą, koordinavimą ir mediaciją mokamo užmokesčio dydžių ir mokėjimo taisyklių patvirtinimo“.

12. Valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšos, kurių prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai cinamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Įvertinus ribotą (siaurą) Lietuvoje įtvirtintos asmens teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl jo pažeistų konstitucinių teisių ar laisvių pažeidimo apimtį ir jau egzistuojančios šios teisės įgyvendinimo sąlygas (reikalavimą kreiptis per tris mėnesius nuo visų teisinės gynybos priemonių išnaudojimo) ir tai, kad panašų konstitucinio skundo modelį turinčių valstybių (pvz., Lenkijos, Latvijos) konstituciniai teismai per metus išnagrinėja apie 30 bylų, planuojama, kad valstybės garantuojamos teisinės pagalbos išlaidoms apmokėti gali reikėti apie 14000 eurų (šiais ir ateinančiais metais). Taip pat turėtų būti numatomos lėšos Seimo, Respublikos Prezidento ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijoms jų galimoms išlaidoms, susijusioms su asmenų dalyvavimu konstitucinės justicijos bylose, apmokėti (remiantis praėjusių metų Konstitucinio Teismo metiniame pranešime nurodytais duomenimis tikėtina bendra skirtinų lėšų suma galėtų būti apie 5000 eurų).

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant įstatymų projektus atsižvelgta į Lietuvos Respublikos Seimo Parlamentinių tyrimų departamento 2014 m. gruodžio 22 d. studiją „Individualaus konstitucinio skundo institutas Europos valstybėse“, Lietuvos Respublikos Seimo 2007 m. liepos 4 d. nutarimu Nr. X-1264 „Dėl Individualaus konstitucinio skundo instituto įtvirtinimo koncepcijos patvirtinimo“ patvirtintą Individualaus konstitucinio skundo instituto įtvirtinimo koncepciją, Linos Beliūnės 2014 m. monografiją „Žmogaus teisių apsaugos stiprinimas konstitucinio skundo institutu“.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai įstatymų projektų žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „konstitucinės justicijos byla“, „teismas“, „asmens teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai
Nėra.

Teisingumo ministras
Elvinas Jankevičius
2019 06 12